

TIPOLOGIJA POVEDI OZ. STAVKOV V POLJŠČINI V PRIMERJAVI S SLOVENŠČINO

Maria Wtorkowska
Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 811.162.1'367.3:811.163.6'367.3

Namen prispevka je predstaviti tipologijo povedi oz. stavkov v poljskem jeziku in jo primerjati s slovenističnim pristopom, pri čemer nameravamo pojasniti s tem povezano izbrano skladenjsko izrazje, zlasti tisto, ki ga poljsko in slovensko jezikoslovje dojemata drugače, kar je posledica uporabe različnih kriterijev delitve oz. posebnosti posameznih jezikovnih sistemov. Izsledki prispevka tako lahko pripomorejo k boljšemu oz. pravilnejšemu razumevanju skladnje posameznih jezikov.

skladnja, poved, stavek, tipologija stavkov

The aim of this article is to showcase the typology of sentences and clauses in Polish in comparison to that in Slovene. In addition, it strives to illustrate the associated syntactic terminology with special emphasis on terminology that, mainly due to different criteria of division and specific features of individual linguistic systems, is perceived differently by Polish and Slovene linguistics. The goal is to help bring about a better understanding of the syntax of each language.

syntax, sentence, clause, typology of clauses

Termin skladnja oz. sintaksa je v splošnem smislu zelo podobno definiran v poljskem¹ in slovenskem² jezikoslovju, in sicer kot del slovnice jezika, ki predstavlja proces skladenja besed v stavke oziroma povedi. Posamezne definicije različnih avtorjev pa posebej poudarjajo oz. izpostavljajo posamezne probleme, s katerimi naj bi se bolj ali manj ukvarjala skladnja. Iz primerjave poljskih in slovenskih definicij

1 Prim. A. Nagórko (2003: 260): »[...] przedmiotem składni jest badanie połączeń składników, relacji między nimi, a nie izolowanych znaków językowych.« Strutyński (1998: 280): »[...] można określić składnię jako naukę o łączeniu wyrazów tekstowych w wypowiedzenia oraz o budowie wypowiedzeń i ich klasyfikacji.« Saloni, Świdziński (1998: 16): »[...] dział gramatyki zajmujący się opisem budowy jednostek dłuższych niż wyraz, przede wszystkim zdań (wypowiedzeń).«

2 Prim. Toporišič (2004: 487): »Skladnja ali sintaksa [...] uči, kako se delajo (oz. kako so narejene) pravilne povedi in njihovi deli.« A. Žele (2008: 33): »Skladnja (sintaksa) je glede na pomenske in zgradbene sestavine (pomensko- in strukturalnoskladenjske sestavine) besednozvezna (< skladnja besednih zvez), stavčna (< skladnja stavkov), povedna in nad-/medpovedna/besedilna (< skladnja povedi in več povedi oz. besedila).« M. Smolej (2011: 8): »Skladnja je [...] tisto slovnico področje, ki predstavlja proces kompozicije (skladenja, povezovanja, sestave) besed (tudi morfemov) v besedne zveze, stavke oz. povedi, lahko pa nasprotno predstavlja tudi proces dekompozicije (razstavljanja) povedi oz. stavkov na besede ali morfeme.« M. Pavlin (2006: 9): »Skladnja (sintaksa) je področje jezika, kjer obravnavamo stavčne člene, kako le-te povezujemo v stavke in kako stavke združujemo v povedi.«

izhaja, da je skladnja zelo široko zasnovano slovnično področje, skladijske ravnine, kot so strukturalna skladnja, pomenska podstava, skladnja sporočanjških oblik povedi, pa so med seboj povezane bodisi na strukturalni bodisi pomenski ravni.

Namen prispevka je predstaviti tipologijo povedi oz. stavkov v poljskem jeziku in jo primerjati s slovenističnim pristopom, pri čemer nameravamo pojasniti s tem povezano izbrano skladijsko izrazje, zlasti tisto, ki ga poljsko in slovensko jezikoslovje dojemata drugače, kar je posledica uporabe različnih kriterijev delitve oz. posebnosti posameznih jezikovnih sistemov. Izsledki prispevka tako lahko pripomorejo k boljšemu oz. pravilnejšemu razumevanju skladijske posameznih jezikov. Ker število slovnici v obeh jezikih ni sorazmerno, se tukaj upošteva tudi druge izbrane publikacije s področja skladijske.

V poljščini je termin poved (polj. *wypowiedzenie*) zelo širok, splošen pojem. Kot njegova sopomenka se v poljskih jezikoslovnih delih občasno pojavlja termin stavek (polj. *zdanie*), ki lahko pomeni tudi samostojni stavek ali njegov sestavni del (polj. *zdanie składowe*). Rečemo lahko, da je poved najmanjši del govorenega ali pisanega besedila, ki je samostojno sporočilo. V govoru se ta samostojnost izrazi z zaprto intonacijo, v pisavi pa s končnim ločilom, na primer s piko, z vprašajem, s klicajem. Poved je torej najmanjša samostojna enota besedila, ki nekaj sporoča. Izražena je lahko samo z eno besedo ali pa z več besedami, ki so povezane v logično celoto, so slovnično ustrezno, torej pravilno povezane in se končujejo z intonacijo (v govoru) ali s končnim ločilom (v pisavi). Povedi lahko med drugim delimo glede na prisotnost in obliko povedka ter glede na število povedkov oz. predikatov. Podobno je definirana poved v slovenščini, in sicer kot »skladijska enota v vlogi besedila ali samostojna enota le-tega, ki se začneja z veliko začetnico in končuje s končnim ločilom – poved je najmanjša samostojna enota besedila, ki je lahko že sama besedilo« (Žele 2008: 34). Podobno je definirana poved v *Slovenski slovnici* (Toporišič 2000: 488) in *Skladijski slovenskega knjižnega jezika* (Smolej 2011: 32).

Poljske povedi se lahko delijo glede na prisotnost in obliko povedka na glagolske (polj. *werbalne*) in neglagolske (polj. *niewerbalne*). Med glagolske povedi spadajo stavki (polj. *zdanja*), med neglagolske pa stavčni ekvivalenti oz. polstavki³ (polj. *równoważniki zdania*⁴), vzkliki (polj. *wykrzyknienia*) in obvestila (polj. *zawiadomienia*⁵).⁶ Ta kriterij bi lahko primerjali z delitvijo stavkov v slovenščini glede na prisotnost prisojevalne besedne zveze, torej na dvodelne in enodelne. Dvodelni stavki so stavki s prisojevalno sintagmo (besedno zvezo), ki imajo osebek in povedek (npr. *Sonce je zašlo*. ali *Janez je srečal Ivanko*.). M. Smolej (2011: 33) še dopolnjuje, da so dvodelni glagolski stavki tisti stavki, v katerih je osebek vedno izražen. Lahko je izpeljan besedno (npr. *Ana bere*.) ali pa končniškomorfemsko (*Bere-Ø*). Dvodelni

³ Polstavke dobimo, če osebno glagolsko obliko v stavku nadomestimo z neosebno glagolsko obliko (Žele 2008: 33).

⁴ Klemensiewicz (1969: 7) je konstrukcije tega tipa imenoval *oznajmienia* (Jodłowski 1976: 34).

⁵ Mizerski (2000: 115) namesto termina *zawiadomienia* uporablja termin *informatywy*.

⁶ Saloni in Świdziński (1998: 33–34) med povedmi, ki niso stavki, ločita samo dve skupini, in sicer stavčne ekvivalente (polj. *równoważniki zdania*) in obvestila (polj. *zawiadomienia*).

(osebkovi) stavki se naprej delijo glede na vezljivost na enovezljive (npr. *Spim.*), dvovezljive (npr. *Andrej vozi traktor.*), tro- ali večvezljive (npr. *Posodil mu je veliko denarja.*). Enodelni so tisti stavki, ki ali nimajo osebkov (npr. *Dežuje.*, *Grmi.*) ali pa nimajo osebne glagolske oblike. Jedro teh povedi predstavlja druga besedna vrsta, na primer samostalniki (*Filozofska fakulteta*), zvalnik (*Janez!*), pridevnik (*Krasno napisano!*), prislov ali členek (*Dobro.*, *Zagotovo!*, *Kje pa!*), nedoločnik (*Ne klepetati!*), medmet (*Au, to boli!*) (Smolej 2011: 32–33). So torej stavki brez prisojevalne besedne zveze. Prve imenujemo glagolski enodelni stavki in bi jim deloma odgovarjali *stavki* v poljščini (saj spadajo brezosebkovi stavki tipa *Dežuje* v poljščini med glagolske povedi), druge pa neglagolski enodelni stavki, ki bi jim v poljščini le delno odgovarjali *neglagolski stavki*.

V novejših poljskih slovnica (npr. Nagórko 2003: 254; Strutyński 1998: 283) stavek sestavljajo besede, zbrane okrog povedka, ki je izražen z osebno glagolsko obliko⁷ (npr. *Chłopiec czyta książkę.* 'Fant bere knjigo.', *Wyjechali na wakacje.* 'Šli so na počitnice.'). Po *Slovenski slovnici* (Toporišič 2000: 488) je stavek definiran kot besede, zbrane okrog osebne glagolske oblike (npr. *Tone obira hruške.*), tudi okrog neosebne glagolske oblike (npr. *Hoditi tako pozno domov!*) ali kake druge besedne vrste (npr. *Čudovita stvar!*, *Ti revež ti!*). Stavki z osebno glagolsko obliko so prosti stavki, stavki z neosebno glagolsko obliko ali kakim pridevnikom ali samostalnikom iz povedka pa so polstavki oz. polstavčne tvorbe (Toporišič 2000: 632; Žele 2008: 33). Da lahko sploh govorimo o stavku kot glagolski povedi v poljščini, si predstavljamo poved, ki mora vsebovati povedek, kajti ta je jedro stavka oz. pogoj za njegov obstoj. Vloga povedka je tukaj torej bistvena, večja od vloge osebkov, saj obstaja stavek brez osebkov, medtem ko stavka brez povedka ni. Tipični poljski stavek vsebuje povedek in osebek (npr. *Wczoraj Monika przeczytała ciekawą książkę.* 'Včeraj je Monika prebrala zanimivo knjigo.');

v slovenščini mu odgovarja dvodelni stavek (npr. *Janez je srečal Ivanko.*).

Neglagolske povedi se delijo na povedi brez glagola, v katere pa lahko vnesemo povedek, torej t. i. stavčne ekvivalente⁸ oz. polstavke (polj. *równoważniki zdania*), in tiste, ki so brez glagola in ga vanje načeloma tudi ne moremo smiselno vnesti, torej vzklake (polj. *wykrzyknienia*) in obvestila (polj. *zawiadomienia/informatywy*).

Poljskim neglagolskim povedim bi v slovenščini lahko delno odgovarjale pastavčne povedi oz. pastavki (Toporišič 2000: 489; Žele 2008: 33), torej nepravilni stavki, katerih zgradba ni vezana na glagolske oblike, ampak na druge besedne vrste, največkrat na členek ali medmet, prim. *Da. Zagotovo! Hej!* ipd., ki pogosto nastopajo kot samostojne povedi. V poljščini bi to lahko bili torej vzklaki in obvestila; vzklaki so lahko oblike zvalnika, kadar za njimi ne nastopa nič več ali oblike, ki se jih uporablja

⁷ V starejših publikacijah (Jodłowski 1976: 36) so stavek besede, ki so zbrane okrog povedka, izraženega ne samo z osebno glagolsko obliko, ampak tudi z neosebno glagolsko obliko, na primer z oblikami preteklega časa na *-no*, *-to* ali z nefleksijskimi glagoli.

⁸ Poimenovanji stavčni ekvivalent oz. nepopolni stavek uporablja Rozka Štefan v *Učbeniku poljskega jezika* (Štefanova, Laciak 1969: 175). Po *Slovenski slovnici* bi to lahko bili ustrezniki stavkov (Toporišič 2000: 488), ki jih avtor sicer navaja, vendar jih naprej pod tem poimenovanjem ne opisuje.

za navezovanje stika oz. izražanje čustev (npr. *Mamo!* 'Mami!', *Tato!* 'Ati/Oči!', *O zgrozo!* 'O groza!', *O rany!* 'Ojoj!', *Rany Boskie!* 'O mati božja! Ježešmarija! Za božjo voljo!', *Do licha!* 'Hudiča!', *Halo!* 'Halo!', *Ojej!* 'Ojoj!'), obvestila pa sporočajo dejstva oz. imenujejo objekte. Med slednje spadajo med drugim napisi, ki so navadno povezani z določenim prostorom (npr. napisi na trgovinah, časopisni naslovi, naslovi knjig, spisov, nalog) in morajo biti kratki (npr. *Łódź Kaliska* 'Kaliski Lodž', *Peron drugi* 'Drugi peron' (napisi na peronu železniške postaje), *Cukiernia* 'Slaščičarna', *Jubiler* 'Zlatar', *Wypadek w górach* 'Nesreča v gorah', *Powrót po śladach* 'Vrnitev po sledovih', *Zwiedzanie Warszawy* 'Ogled Varšave', »*Pan Tadeusz*« '»Gospod Tadej«').

Ostajajo še konstrukcije, ki jih lahko poimenujemo stavčni ekvivalenti oz. polstavki, ki so bili prej omenjeni kot povedi brez glagolske oblike. Podobno kot stavki izražajo miselno celoto, ki je razumljiva, saj lahko vanjo smiselno vnesemo glagolsko obliko, ne da bi spreminjali obliko celote (npr. *Ciszej!* (*będź/będźcie/będźmy ...*) 'Tiše! (bodi/bodite/bodimo ...)', *Deszcz.* (*pada/leje*) 'Dež. (pada/lije)', *Na peronie (jest/było/będzie) pusto.* 'Na peronu (ni/ni bilo/ne bo) nikogar.', *Kiedy ślub?(się odbędzie/będzie)* 'Kdaj bo poroka?', *Która (jest) godzina?* 'Koliko je ura?').⁹ Tako kot stavek je tudi stavčni ekvivalent lahko v trdilni, nikalni ali vprašalni obliki. Pogosto je razumljiv le iz konteksta (npr. *Czy wybieracie się do Polski?* 'Ali greste na Poljsko?' – *Tak.* 'Da.', *Nie byłeś w szkole?* 'Nisi bil v šoli?' *Dlaczego?* 'Zakaj?', *Lubisz lody?* 'Imaš rad sladoleđ?' – *Nie.* 'Ne.').

Novejše publikacije kot stavčne ekvivalente oz. polstavke obravnavajo tudi glagolske povedi s povedkom, ki je izražen z neosebno glagolsko obliko, na primer neosebno glagolsko obliko na *-no, -to* (*Wybito szybę.* 'Steklo se je razbilo.', *Zaczęto tango.* 'Začel se je tango.', *Rozlano mleko.* 'Mleko se je razlilo.', neosebno glagolsko obliko z zaimkom *się* 'se': *Mówi się.* 'Govori se.'). z neosebним nepregibnim glagolom (*Do tanga trzeba dwojga.* 'Za tango sta potrebna dva.'). z nedoločnikom (*Stać!* 'Stati!', *Zamykać drzwi!* 'Zapirajte vrata!', *Nie palić!* 'Ne kadite!') ali z deležjem na *-ąc* ali *-wszy/-wszy* (*Jedząc wolno kanapkę, czytał gazetę.* 'Ko je počasi jedel sendvič, je bral časopis.', *Zjadłszy, wstał od stołu.* 'Ko je pojedel, se je dvignil od mize.'). Deležijski stavčni ekvivalent oz. deležijski polstavek (polj. *imiślowowy równoważnik zdania*) nikoli ne nastopa samostojno, ampak le kot odvisni stavek in predstavlja konstrukcijo, ki vsebuje deležje na *-ąc* (polj. *imiśłów przysłówkowy współczesny*) ali deležje na *-wszy/-wszy* (polj. *imiśłów przysłówkowy uprzedni*) skupaj z drugimi besedami, ki so od njega odvisne (npr. *Siedział, uważnie studiując grubą książkę.* 'Sedel je, pozorno študirajoč debelo knjigo.': *studiując* (jak? 'kako?') ← *uważnie* 'pozorno', *studiując* (co? 'kaj?') ← *książkę* 'knjigo' (jaka? 'kakšno?') ← *grubą* 'debelo'). Deležijski stavčni ekvivalent ima največkrat vlogo časovnega ali vzročnega odvisnika, lahko pa tudi nadomešča druge odvisnike. Tip odvisnika, ki ga nadomešča deležijski stavčni ekvivalent, lahko prepoznamo tako, da slednjega pretvo-

⁹ V slovenščini je edina možna oblika z glagolom: *Kdaj bo poroka? Koliko je ura?*

rimo v določen odvisnik ter opišemo razmerje med njim in nadredno povedjo (npr. *Przechodząc ulicą, spotkałem znajomego.* → *Gdy przechodziłem ulicą, spotkałem znajomego.* 'Ko sem šel po ulici, sem srečal znanca.': kedy spotkałem? 'kdaj sem srečal?', *Gdy przechodziłem ulicą* je časovni odvisnik, torej je *Przechodząc ulicą* deležijski stavčni ekvivalent časovnega odvisnika (polj. *imiesłowowy równoważnik zdania podrzędnego okolicznikowego czasulimiesłowowy równoważnik zdania czasowego*). Imamo tudi deležijski stavčni ekvivalent prirednega stavka, na primer vezalnega (npr. *Student, słuchając wykładu,* (→ *slucha wykładu i*) *robi notatki.* 'Medtem ko študent posluša predavanje, si dela zapiske.') oz. protivnega (npr. *Wykonywał swą pracę sumiennie, nie spiesząc się przy tym zbytnio* (→ *ale się przy tym zbytnio nie spieszył*). 'Svoje delo je opravljal vestno, vendar pri tem ni preveč hitel.') Deležje, ki je osrednji del deležijskega stavčnega ekvivalenta, označuje proces, ki je značilen za isti osebek, ki je v nadredni povedi. To je razvidno tudi iz omenjenih primerov (*on siedział* 'on je sedel' in *on studiował* 'on je študiral' ter *ja przechodziłem* 'jaz sem šel mimo' in *ja spotkałem* 'jaz sem srečal'), zato so konstrukcije, v katerih osebk v nadredni in podredni povedi nista ista (npr. **Idąc ulicą, padał deszcz.* **Idoć po ulici, je padal dež.*'), napačne. Polstavčne tvorbe, kot je deležijski polstavek (polj. *imiesłowowy równoważnik zdania*), pozna tudi slovenščina (npr. *Boječ se, da je ne bi odpodili, se je deklica približala skupini na travi., Pri [teti] sem prebil vsake počitnice, začeni od druge šole.*), a so v sodobnem jeziku zelo redke. V poljščini so tvorni in trpni deležniki, pa tudi deležja žive konstrukcije, čeprav je treba omeniti, da nasploh deležja pogosteje nastopajo v pisni poljščini, deležniki pa bolj v govorjeni.

Glede na število povedkov ločimo v poljščini enostavčne povedi (polj. *wypowiedzenia pojedyncze*), tj. povedi z enim povedkom, in zložene povedi (polj. *wypowiedzenia złożone*), ki imajo dva povedka ali več. Enostavčne povedi so lahko nerazvite (*nierozwinięte*), torej sestavljene iz povedka in osebk (npr. stavek: *Słowik śpiewa.* 'Slavec poje.', stavčni ekvivalent: *Śpiew słowika.* 'Slavčevo petje.') ali razvite (*rozwinięte*), sestavljene iz povedka, osebk in ostalih stavčnih členov (npr. stavek: *Mały słowik głośno śpiewa wieczorem w ogrodzie.* 'Mali slavec glasno poje zvečer na vrtu.', stavčni ekvivalent: *Głośny śpiew małego słowika wieczorem.* 'Večerno glasno petje malega slavca.'). Med zloženimi povedmi ločimo dvostavčne zložene povedi (*wypowiedzenia jednokrotnie złożone*), torej povedi z dvema povedkoma (npr. stavki: *Uczę się pilnie, bo chcę zdać egzamin z gramatyki.* 'Pridno se učim, ker želim opraviti izpit iz slovnice.', *Siedzę przy biurku i czytam książkę.* 'Sedim za pisalno mizo in berem knjigo.', *Milcz i słuchaj!* 'Molči in poslušaj!'; stavčni ekvivalenti: *Trzeba się pilnie uczyć, aby zdać egzamin.* 'Trebajo se je pridno učiti, da bi opravil izpit.', *Milczeć i słuchać!* 'Molčati in poslušati!', *Śnieg, zimno.* 'Sneg, mrzlo.');

mešane konstrukcije, ki so sestavljene iz stavkov in stavčnih ekvivalentov (*Uczę się pilnie, aby zdać egzamin.* 'Pridno se učim, da bi opravil izpit.', *Posprząawszy mieszkanie, wyszedłem na zakupy.* 'Ko sem pospravil stanovanje, sem odšel po nakupih.'). in večstavčne zložene povedi (polj. *wypowiedzenia wielokrotnie złożone*), ki imajo vsaj tri povedke ali več (npr. stavki: *Uczę się pilnie, bo chcę zdać egzamin z gramatyki, abym mógł*

zaliczyć drugi rok studiów. 'Pridno se učim, ker želim opraviti izpit, da bi se lahko vpisal v drugi letnik študija.', *Siedzę przy biurku, porządkuję papiery i słucham radia, albo delectuję się muzyką.* 'Sedim za pisalno mizo, urejam papirje in poslušam radio ali pa se zabavam ob glasbi.'; stavčni ekvivalenti: *Trzeba się uczyć, aby zdać egzamin z gramatyki i zaliczyć drugi rok studiów.* 'Trebba se je učiti, da bi opravili izpit in se vpisali v drugi letnik študija.', *Można siedzieć przy biurku, porządkować papiery i słuchać radia, albo delectować się muzyką.* 'Lahko sedimo za pisalno mizo, urejamo papirje in poslušamo radio ali pa se zabavamo ob glasbi.', *Milczeć, słuchać i uważać!* 'Molčati, poslušati in biti pozoren!').

Dvostavčne in večstavčne zložene povedi so lahko zložene priredno ali podredno. Priredno zložena poved je sestavljena iz dveh sestavnih povedi (*wypowiedzenia/zdania składowe*), ki sta si skladenjsko enakovredni in tako tvorita priredje. Glede na značilnosti tega razmerja ločimo priredno zložene povedi na vezalne, ločne, protivne, sklepalne/posledične in pojasnjevalne.¹⁰ Podredno zložena poved je sestavljena iz dveh sestavnih povedi: iz nadredne povedi (*wypowiedzenie nadrzędnelokreślane*) in podredne (*wypowiedzenie podrzędnelokreślające*), ki sta v nadredno-podrednem razmerju – v enakem razmerju, kot sta v enostavčni povedi nadredni člen (*nadrzędnik*), tj. jedro oz. odnosnica, in podredni člen (*podrzednik*), tj. določilo. Podredna poved – odvisnik – je lahko v vlogi poljubnega stavčnega člena nadredne povedi. V slovenščini pa glede na ta kriterij ločimo enostavčne povedi in večstavčne oz. zložene povedi, ki so treh vrst: priredne (S + S), podredne (S/S) in sooredne (S..S) (Toporišič 2000: 488–489).

Predstavitev delitve povedi v poljščini glede na dva kriterija: 1. glede na prisotnost in obliko povedka in 2. glede na število povedkov oz. predikatov, razlaga skladenjskega izrazja s tega področja in poskus primerjave tipologije stavkov s slovensko tipologijo tako pri tipologiji povedi kot pri definicijah skladenjskega izrazja je pokazala nekoliko razhajanj ne samo na medjezikovni ravni, ampak tudi že znotraj posameznega jezika. Primerjava naj bi pripomogla k boljšemu oz. pravilnemu razumevanju skladnje posameznih jezikov oz. olajšala primerjalne skladenjske raziskave poljščine in slovenščine.

Literatura

- JODŁOWSKI, Stanisław, 1976: *Podstawy polskiej składni*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- KLEMENSIEWICZ, Zenon, 1969: *Zarys składni polskiej*. Wyd. 6. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- MIZERSKI, Witold (ur.), 2000: *Język polski. Encyklopedia w tabelach*. Warszawa: Wydawnictwo Adamantan.
- NAGÓRKO, Alicja, 2003: *Zarys gramatyki polskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

¹⁰ Nekateri učbeniki ločijo še dodatno stopnjevalno priredno zloženo poved (*wypowiedzenie współzrędnie złożone wyłączające*) oz. stopnjevalno priredje, ki načeloma spada v vezalno priredje. Gre za dejstvo, da se dejanji ali lastnosti, predstavljeni v sestavnih stavkih, nasploh izključujeta, npr. *Ani nie czyta, ani nie pomaga.* 'Niti ne bere niti ne pomaga.'

- PAVLIN, Marta, 2006: *Skladnja. Priročnik z vajami*. Ljubljana: Jutro.
- SALONI, Zygmunt, ŚWIDZIŃSKI, Marek, 1998: *Skladnia współczesnego języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- SMOLEJ, Mojca, 2011: *Skladnja slovenskega knjižnega jezika. Izbrana poglavja z vajami. Dodatek: Nekaterne skladenjske značilnosti spontano govorjenih besedil*. Ljubljana: Študentska založba (Knjižna zbirka Scripta).
- STRUTYŃSKI, Janusz, 1998: *Gramatyka polska*. Kraków: Wydawnictwo Tomasz Strutyński.
- ŠTEFANOVA, Rozka, ŁACIAK, Władysław, 1969: *Učbenik poljskega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- ŽELE, Andreja, 2008: *Osnove skladnje*. Ljubljana: Samozaložba.